

УРОК

Тема: Високий гуманізм письменника у зображенні в повісті «Шинель» трагічної долі «маленької людини».

Мета: ознайомити учнів з історією написання повісті «Шинель», дати визначення поняття «маленька людина», розкрити гуманізм письменника у зображенні її долі; розкрити значення образу шинелі; розвивати вміння учнів виділяти головне у творі, давати власну оцінку зображеному; виховувати в учнів почуття терпимості по відношенню до інших людей.

Епіграф:

Что такое каждая из его повестей!

Она начинается глупостями, продолжается

глупостями и кончается слезами,

и всё это называется жизнь.

В.Г. Белинский

Перебіг уроку

I. Організаційний етап.

Поетична хвилинка

Учитель:

Він так любив квітучу Полтавщину,

Що марив нею навіть в чужині:

Спів солов'я, в траві густій стежину,

Сільських садків цвітіння навесні

Він ніс в своїй душі крізь сміх Росії,

Крізь італійську спеку, древній Рим,

Крізь всі дороги і шляхи тяжкії,

Бо дух землі був нерозлучний з ним.

Для росіян лишився «Николаем»,

Для італійців – «Gogol Nicolo»,

Для українців він Микола Гоголь,

Полтавцям став навіки земляком.

Ж. Олексієнко

II. Актуалізація опорних знань учнів.

Тести

1. Де народився Микола Гоголь?
Г. У Великих Сорочинцях.
Д. У Ніжині.
М. У Полтаві.
2. Коли народився Микола Гоголь?
О. 1 травня 1809 р.
А. 1 серпня 1819 р.
У. 1 квітня 1809 р.
3. У якому селі минуло дитинство письменника?
К. Ніжині.
Л. Сорочинцях.
М. Василівці.
4. У якому навчальному закладі письменник не здобував освіти?
А. Київській академії
О. Полтавському повітовому училищі.
Е. Ніжинській гімназії.
5. Під яким псевдонімом М. Гоголь видав свою першу романтичну поему?
Р. М. Вялов
Н. В. Алов
М. Гоголь-Яновський
6. Яка з книг принесла славу М. Гоголю?
Е. «Миргород».
І. «Вечори на хуторі біля Диканьки».
О. «Мертві душі».
7. Назвіть твори, які належать М. Гоголю.
З. «Тара с Бульба», «Мертві душі», «Шинель».
Ж. «Мертві душі», «Айвенго», «Ревізор».
Й. «Тарас Бульба», «Майстер і Маргарита», «Арабески».
8. В якому році М. Гоголь видав повість «Шинель»?
К. 1845 р.
Л. 1840 р.
М. 1842 р.

Ключ: 1-Г 2-У 3-М 4-А 5-Н 6-І 7-З 8-М

Евристична бесіда

- А що ж таке гуманізм?
- Як ви розумієте це поняття?
- Яке це гуманне ставлення до оточуючих?

Академічний тлумачний словник української мови так трактує поняття:

ГУМАНІЗМ, у,чол.

1.Прогресивний рух епохи Відродження, скерований проти релігії і церкви за утвердження моральних прав людини на земне щастя, чуттєві радощі та вільний вияв своїх прагнень і бажань.

2.Ставлення до людини, пройняте турботою про її благо, повагою до її гідності; людяність.

III. Мотивація навчальної діяльності учнів. Оголошення теми та мети уроку.

Притча про Людину

Спекотного літнього дня древні афіняни побачили на площі Демосфена, який тримав палаючий смолоскип у руці.

- Ти щось шукаєш?- запитали вони.

- Я шукаю людину, - відповідав Демосфен и продовжив свій шлях. Через деякий час афіняни знову звернулися до Демосфена:

- Так що ж ти шукаєш, Демосфене?

- Я шукаю людину...

- Кого: його, мене..?

- Я шукаю Лю-ди-ну!

Так що ж це значить – бути Людиною? Чим людина відрізняється від речі? На ці та інші запитання нам допоможе дати відповіді М.В. Гоголь і його повість «Шинель».

Темою нашого сьогоднішнього уроку є: Високий гуманізм письменника у зображенні в повісті «Шинель» трагічної долі «маленької людини».

Сьогодні ми продовжимо ознайомлення з творчістю Гоголя, зокрема з історією написання повісті «Шинель» та її змістом, повторимо визначення поняття «маленька людина», розкриємо гуманізм письменника у зображенні її долі; розкриємо значення образу шинелі.

IV. Опрацювання нового матеріалу

1. Питання:

1. Чому повість називається «Шинель»?
2. У чому полягає високий гуманізм М. Гоголя у зображенні в повісті «Шинель» трагічної долі «маленької людини»?
 1. Хто винен у трагедії Акакія Акакієвича Башмачкіна?
 2. Акакій Акакієвич Башмачкін – «справжній ідіот» (М.Чернишевський) чи «святий мученик» (В.Маркович)?

2. «Історія створення повісті «Шинель»»

Розповідь учня про історію написання твору.

Одного разу в присутності Гоголя хтось розповів анекдот про бідного чиновника, котрий мав велику пристрасть до полювання. Багато років він збирав гроші

на нову рушницю і, нарешті, накопичив 200 рублів. Купивши дорогу рушницю, він виїхав на полювання у Фінській затоці.

Рушниця лежала на краю човна і раптом впала у воду. Усі спроби відшукати її були марними. Повернувшись додому, чиновник від горя захворів і невдовзі помер. Усі, хто чув цей анекдот, дуже сміялися. І тільки Гоголь не сміявся, а глибоко замислився. Анекдот став першим поштовхом до написання повісті «Шинель». Цей твір, хоча й називається «Шинель», зовсім не про шинель, а про те, що життя маленької людини порожнє, безрадісне і безнадійне.

3. Складання «Паспорта твору»

№ п/п	Основні терміни	Зміст аналізу
1	Автор	<i>Микола Гоголь</i>
2	Назва твору	<i>«Шинель»</i>
3	Жанр твору	<i>повість</i>
4	Тема твору	розповідь про долю «маленької людини», тобто не значимої в суспільстві особистості.
5	Ідея	письменник показав несправедливість і жорстокість суспільства щодо «маленьких», але чесних і сумлінних людей. Він нагадує, що поваги гідні всі люди, незважаючи на їх соціальне становище.
6	Головна думка твору	
7	Головні персонажі твору	<i>Акакій Акакієвич</i>
8	Другорядні персонажі твору	<i>Кравець Петрович</i>

5. Бесіда:

- Яким було життя Акакія Акакійовича?
- Як би ви назвали його, зважаючи на рід діяльності і ставлення до своєї роботи? (Людина–ксерокс)
- Що наповнювало внутрішній світ Башмачкіна?
- Яким було його зовнішнє оточення?
- Чи мав Башмачкін мету в житті, мрію?
- Коли мрія у нього з'явилася та у зв'язку з чим?
- Про що він почав мріяти, чи можна його прагнення назвати високими
- Скільки коштувала шинель?

- Чи були такі гроші в Башмачкіна?
- На які жертви він пішов заради здійснення мрії?
- Як вплинуло на героя прагнення пошити шинель?
- Яким був для нього день в обнові?
- Як поведився Акакій Акакійович на вечорі в помічника столоначальника?
- Про що це свідчить?
- Що трапилось того вечора?
- Як до цього поставилися чиновники, будочник?
- Які зміни сталися з Башмачкіним?
- Як вплинула розмова з генералом на Акакія Акакійовича?
- Що спричинило смерть Башмачкіна?
- Які епізоди життя йому примарилися? Що об'єднувало їх?
- Який спадок залишив Акакій Акакійович?
- Як поставився автор до смерті персонажа? Зачитати.
- Як відреагували на сумну подію в департаменті?
- Чи відрізнявся він від Башмачкіна?
- Яка подія після смерті Акакія Акакійовича збурила нудне життя Петербурга?
- Що заспокоїло привида?

6. Демонстрація схеми «Внутрішній та зовнішній світи Башмачкіна»

Висновок: в повісті «Шинель» Гоголь вперше зобразив персонажа приниженого, ніким не захищеного – «маленьку людину» з її убогим життям, нікчемними мріями і незначними радощами.

7. Робота з ТЛ.

«Маленька людина» в літературі – визначення різних героїв, яких об'єднує те, що вони посідають найнижчі місця у соціальній ієрархії. Ця обставина визначає їхню психологію та громадську поведінку (приниженість, поєднана з відчуттям несправедливості, ураженої гордості).

8. Бесіда.

- Образ Башмачкіна – сталий, показаний в розвитку чи змінюється?
- Хто з персонажів впливає на нього, призводить до таких змін?
- Хто такий Петрович?
- Що вам відомо про його зовнішність?
- Які звички він мав?
- Як вплинув Петрович на Акакія Акакійовича?
- До чого це призвело?
- Образ Петровича пов'язаний з позитивними чи негативними змінами в житті Акакія Акакійовича?

Акакія Акакійовича?

Вчитель: З одного боку, Петрович підштовхнув Башмачкіна до позитивних змін в його житті, а з іншого – він ніби лукавий, що спокушає праведника, показує йому інше життя, врешті-решт, призводить до загибелі.

- Який чин має «значна особа», до якої звернувся Башмачкін за допомогою?
- Які вимоги були у нього до підлеглих?
- Його головне правило у житті?
- Що говорить автор про його внутрішній світ?
- Чи можна його назвати щасливим?
- З якими змінами в житті Башмачкіна пов'язана зустріч з генералом?

9. Рольова гра «Акакій Акакійович і «значна особа».

- Що генерал вчинив з Акакієм Акакійовичем?
- Чи вважав він в душі свій вчинок правильним?
- Як ви гадаєте, Башмачкін і генерал – абсолютно різні чи мають щось спільне?

Що в них спільного і чим вони різняться?

10. Колективне складання порівняльної таблиці.

Башмачкін	Генерал
Спільне	
Обидва слабкі і грішні; ідуть на вечірку – кожен в своє товариство; випивають по дві склянки шампанського; обидва стають від того веселими; обидва, хоч і по-різному, звертають увагу на жінок; нарешті, обидва втрачають свої шинелі, переживаючи одвічне людське почуття – страх.	
Різне	
1) Щасливий своїм життям	1) Нещасливий
2) Беззахисний	2) Захищений
3) Бідний	3) Багатий
4) Нерозумний	4) Розумний
5) Шинель для нього - дорожчизна	5) Шинель для нього – просто одяг, дрібниця

Висновок:

Таблиця свідчить, що персонажі – звичайні люди зі своїми недоліками. Якою б не була людина – багатю чи бідною, розумною чи не дуже, вона – «брат твій». Можливо, саме в цьому і полягає місія Акакія Акакійовича: нагадати людям, що вони усі – брати. А головна відмінність в тому, що генерал все життя нещасливий, а Башмачкін

V. Підбиття підсумків уроку.

1. Проблемне запитання

1. Чому повість має назву «Шинель»?

У результаті розвитку дії образ шинелі стає так званим центром. Усі персонажі, які є далекими один до одного, стають зв'язаними саме завдяки шинелі. А центральне місце цього образу і підкреслюється саме заголовком повісті.

2. **Слово вчителя.** Ф.М. Достоевський, який завжди селитиметься в Петербурзі у тих місцях, де жив Гоголь, скаже свою знамениту фразу: «Усі ми вийшли з гоголівської «Шинелі», маючи на увазі, що гірка і пронизлива тема «маленької людини» стала найтрагічнішою темою російської літератури. Вона звучить і досі. А Башмачкін так і залишився великим шедевром і великою таємницею російської словесності. Про нього напевно відомо лише одне: він – маленький. Не добрий, не злий, не благородний – просто маленький. Але його треба пожаліти і полюбити, бо він – «брат твій», як навчає автор. У цьому було велике художнє відкриття Гоголя: він говорив про любов не до позитивного персонажа (позитивного любити завжди легко), а до людини взагалі.

VI. Домашнє завдання.

Підготуватися до написання контрольного твору.

Теми творів (1 на вибір):

1. Його вважали маленьким, а він був великим (Образ Гобсека в однойменній повісті О. де Бальзака)
2. Його вважали великим, а він був маленьким (Образ Хлестакова в комедії М.Гоголя «Ревізор»)
3. Його вважали маленьким, і він був таким. А потім з'явився Привид... (Образ Башмачкіна в повісті М. Гоголя «Шинель»)